

Nr 366.

Av herr **Herlitz**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

I proposition nr 27 har framlagts förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal. Lagförslagets huvudsakliga innehåll är, att detta antal från och med den 1 oktober 1952 ökas från tio till elva. Det ökade antalet skall bibehållas till och med den 30 september 1955 eller, om särskilda förhållanden föranleda därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer. Därefter skall antalet, i mån av inträffade ledigheter, nedbringas till 7, det enligt regeringsrättslagen normala antalet.

Propositionen torde ha föranletts av riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t nr 74/1951. I denna skrivelse anhöll nämligen riksdagen i anledning av väckta motioner och på förslag av första lagutskottet (utl. nr 11) om förslag till erforderlig utökning av regeringsrådets antal, så att den alltför stora balans av oavgjorda mål, som funnes inom regeringsrätten, inom skälig tid kunde nedbringas till normal storlek.

I sitt utlåtande angav första lagutskottet mycket starka skäl för en effektiv utökning av regeringsrådets antal. Utskottet framhöll bl. a., att det måste för den enskilde medföra avsevärda olägenheter att, som nu är fallet, nödgas vänta åtskilliga år på att få ett slutligt avgörande i en skattefråga. Ofta rörde målen för den skattskyldige betydande belopp. Även för det allmänna medförde tillståndet olägenheter i åtskilliga hänseenden. Underinstanser finge vänta på prejudikat i principfrågor. Den onödiga liggetiden medförde vidare ökade utgifter för det allmänna. Vid restitution av skatt erhöles nämligen den skattskyldige ränta å det restituerade beloppet under tiden från det skatten guldits. Av utskottets utlåtande framgår, att det är betydande belopp, som årligen återbetalas till de skattskyldiga.

Utskottet kom för sin del till det resultatet att regeringsrådets antal borde ökas med tre. Emellertid ville utskottet icke föreslå omedelbara lagstiftningsåtgärder, enär frågan om utökningens omfattning och varaktighet krävde närmare övervägande.

Enligt en i förevarande proposition intagen tabell har regeringsrättens balans av oavgjorda mål varit i ständigt stigande alltsedan 1940. Vid detta års slut utgjorde antalet balanserade mål 792. Vid 1951 års utgång var antalet uppe i 4 905. Den år 1946 beslutade ökningen av antalet regeringsråd med 3 har väl ökat regeringsrättens arbetsprodukt men ej åstadkommit den

åsyftade minskningen av arbetsbalansen, enär en förskjutning skett i arbetsmaterialet i riktning mot större och mera svårbedömda mål.

Av en inom regeringsrätten upprättad promemoria, som redovisats i propositionen, framgår hur en utökning med ett och tre regeringsråd skulle inverka på arbetsbalansen. (En utökning med två regeringsråd har ansetts i hög grad försvåra konstruerandet av en rimlig arbetsordning. Resultatet av en sådan anordning har därför icke närmare angivits.) Om *ett* regeringsråd tillkomme, skulle en härav möjliggjord ökning av den årliga föredragningstiden kunna medföra, att balansen utjämnades under en 10-årsperiod. En utökning med *tre* regeringsråd skulle betyda, att normal balans kunde förväntas inträda efter 4 à 5 år.

Statsrådet och chefen för justitiedepartementet har anslutit sig till den meningen, att omedelbara åtgärder äro erforderliga för att minska regeringsrättens arbetsbalans. På grund härav har han emellertid, såsom nämnts, endast föreslagit en utökning med ett regeringsråd. Detta skulle, som nyss nämnades, med den nuvarande tillströmningen av mål innebära, att regeringsrättens arbetsbalans når normala proportioner först efter 10 år. Statsrådet har emellertid uttalat, att han ämnar undersöka möjligheterna att på olika sätt minska tillströmningen av mål till regeringsrätten. I avvaktan på denna utredning bör enligt statsrådets mening ingen större utökning komma i fråga.

Det förtjänar i anledning av vad statsrådet sålunda anfört starkt understrykas att han för sex år sedan (i prop. nr 32/1946) bedömde läget helt annorlunda. Han uttalade då att det icke syntes vara tillrådligt att, utöver vad som skett på 1920-talet, minska tillströmningen av mål till regeringsrätten genom att avskära vissa grupper av mål från fullföljdsrätt. Ej heller syntes honom då möjlighet förefinnas att till annan myndighet överlämna avgörandet av vissa mål, i vart fall ej i nämnvärd omfattning. Den uppfattning, som då uttalades, synes mig synnerligen välgrundad. Det finnes ingen anledning att antaga att möjligheterna att på ett rationellt sätt begränsa måltillströmningen till regeringsrätten äro större nu än år 1946. Det finnes sålunda, så vitt nu kan bedömas, icke stora utsikter till att den bebådade utredningen skall leda till resultat, vilka i avsevärd grad kunna begränsa tillströmningen. Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att uttala ett beklagande av att utredningen icke satts i gång tidigare.

I nu förevarande läge synas därför de av trängande rättssäkerhetsintressen nödvändiggjorda åtgärderna för en effektiv avarbetning av balansen icke kunna uppskjutas i avvaktan på ytterligare utredning. Jag vill därför yrka, att, i anslutning till riksdagens i fjol uttalade mening, regeringsrätten redan nu utökas med tre ledamöter.

Mot detta förslag skulle till äventyrs kunna invändas, att om en sådan utökning av regeringsrådets antal kommer till stånd och det efter en tid

visar sig, att antalet ur arbetsbelastningssynpunkt bör minskas till det normala, svårigheter kunna uppstå. Av propositionen framgår att fyra regeringsråd enligt gällande pensionsbestämmelser komma att avgå under loppet av en 10-årsperiod. Efter denna tid skulle regeringsrätten ändå, om ingen opåräknad avgång sker, bestå av två ledamöter utöver det normala antalet. I vårt nuvarande samhälle är utvecklingstendensen emellertid sådan, att området för statens bestämmanderätt över den enskildes liv och handlande ständigt ökar. I följd härav hava regeringsrättens rättsvårdande uppgifter ofrånkomligen vuxit oerhört i omfattning och betydelse. Härvid kommer det otvivelaktigt att förbliva. Det måste under sådana förhållanden betraktas som en verklighetsfrämmande illusion, att regeringsrättens ledamotsantal skulle, utan allvarligt förfång för rättsvården, kunna inom överskådlig framtid nedbringas till vad det var vid dess inrättande för mer än 40 år sedan. Farhågorna för att en nu behövlig förstärkning av regeringsrätten skulle i framtiden resultera i en överdimensionering av denna domstol böra sålunda bedömas såsom ogrundade.

Under åberopande i övrigt av vad som vid föregående riksdag anfördes dels i de i ärendet väckta motionerna, dels av första lagutskottet tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av den föreslagna lagen om tillfällig förstärkning av regeringsrådets antal, att regeringsrådets antal bestämmas till tretton.

Stockholm den 5 februari 1952.

Nils Herlitz.
